

Asia: VN/9727/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle vammaispalvelulain 2 §:n muuttamiseksi

Lausuntopyynnön kysymykset

1. Lausunnonantajan organisaatio

Järjestö

2. Auttaako elämänvaiheita koskeva säännös yhdessä säännöskohtaisten perusteluiden kanssa arvioimaan, milloin on kyse sellaisesta avun ja tuen tarpeesta, johon tulee vastata vammaispalvelulain mukaisin palveluin?

En osaa sanoa

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

o Kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun toteutuminen eri hyvinvointialueilla edellyttää selvää ohjeistusta. Säännöksiä tullaan siitä huolimatta tulkitsemaan alueilla eri tavoin ja lopullisesti linjanvedot tullaan tekemään oikeuskäytännön ohjaamin

3. Turvaako esitys vammaispalveluita aiemmin saaneiden vammaisten henkilöiden oikeuden saada vammaispalveluita myös ikääntyessä?

Ei

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

o Ei takaa. Hyvinvointialueiden säästötoimet voivat leikata myös vammaisten henkilöiden oikeutta saada heille kuuluvia palveluja missä tahansa elämänvaiheessa.

4. Täydentääkö elämänvaiheita koskeva säännösehdotus jo hyväksyttyä soveltamisalakokonaisuutta riittävästi sen turvaamiseksi, että vammaispalvelulaki säilyy erityislakina?

Kyllä osittain

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

o Lakiesityksen mukaan tämän lain perusteella järjestetään palveluita vain, jos muussa laissa tarkoitetut palvelut eivät ole vammaisen henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä. Onko riskinä se, että iäkkäänä vammautunut ei tule saamaan samoja palveluja kuin nuorempana vammautunut?

5. Mitä muuta haluat sanoa esityksestä?

RAI-arvioinnin merkitys korostuu entisestään. On tärkeää, että arvioinnin tekemiseen varataan riittävästi aikaa niille työntekijöille, jotka todella tuntevat asiakkaan. Näin varmistetaan arvioinnin luotettavuus ja asiakkaan tarpeiden huomioiminen parhaalla mahdollisella tavalla.

Kun vammaispalvelulain piirissä olleita asiakkaita siirtyy ikääntyessään kotihoidon palveluiden piiriin, kotihoidon työmäärä kasvaa. Henkilöstö tarvitsee lisäkoulutusta voidakseen vastata ikääntyvien vammaisten henkilöiden tarpeisiin sekä ymmärtääkseen vammaisuuden mukanaan tuomat erityishaasteet.

Esitys ei tue YK:n vammaissopimusta. Ikääntyvien vammaisten henkilöiden tilanne ei ole rinnastettavissa ikääntymisestä johtuviin tarpeisiin. Esityksessä viitattiin ikääntyneiden RAI-arvioihin sekä vanhuspalvelulaissa säädettyyn henkilöstömitoitukseen, joiden puutteellisesta toteamisesta on jo kokemusta käytännössä

1.1.2025 useat työnantajat laskivat kategorisesti ikääntyneiden ympärivuorokautisen palveluasumisen henkilöstön määrän 0,6:een arvioimatta asiakkaiden hoitoisuutta, vaikka laki määrää vähimmäismitoituksesta.

Tämä vähensi ympärivuorokautisen palveluasumisen henkilöstöä noin 1000 työntekijällä. Vaikka hyvinvointialueella on velvollisuus ohjata, valvoa ja varmistaa, että iäkkäiden ympärivuorokautisten toimintayksiköiden henkilöstömitoitus on riittävä ja vastaa asiakkaiden palvelujen tarpeita, tämä ei toteutunut.

Tämän aiheuttamana työntekijöiden yhteydenotot SuPeriin ovat lisääntyneet. Viesti on, että ikääntyneiden ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkaiden hoidon laadukas toteuttaminen on joka päivä uhattuna. Työntekijät väsyvät ja työn mielekyys on kadonnut. Tämä on ilmeisessä ristiriidassa hallitusohjelman Hyvän työn -ohjelman kanssa.

Haluamme korostaa, että laissa määrätään vähimmäismitoituksesta. RAI-arvioinnin tarkastelun yhtenä tavoitteena on turvata riittävä henkilöstöresurssi, mutta käytännössä se ei juurikaan toteudu. Edes saattohoitovaiheessa ei aina lisätä henkilöstöä. Asiakkaiden yksilöllinen hoidon ja huolenpidon tarve ja sen muuttuminen voivat muiden säännösten mukaan edellyttää myös korkeampaa mitoitusta. Esihenkilön vastuuta tulisi korostaa niin työturvallisuuden kuin hoidon laadunvalvojan roolissa.

Oikeus välttämättömään huolenpitoon on perusoikeus ja julkisenvallan on turvattava palveluiden saatavuus. Huomioitavaa on, että asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa. Lisäksi asiakasta on kohdeltava siten, että hänen yksityisyyttään kunnioitetaan eikä hänen ihmisarvoaan loukata.

Henkilöstöä on arvioitava kaksi keskeistä asiaa, joita ohjaa lainsäädäntö; hoidon laatu ja työturvallisuus. Oleellista on, että asiakkaat saavat laadukkaasti juuri sitä hoitoa ja palvelua, jota heille on yksilöllisesti suunniteltu. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että palveluntuottajan on

omavalvonnallisesti seurattava ja arvioitava henkilöstön riittävyyttä, koulutusta ja tehtävärakennetta suhteessa asiakkaiden kulloisiin palvelutarpeisiin.

Salo Jussi

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry - Ammatillinen edunvalvonta